



Liefdesritueel

Ijsvogels zijn uitstekende jagers, maar niet elke vis eten ze zelf op. Ijsvogelmantjes vissen soms met een speciale reden: in de paartijd maken ze vrouwtjes met een lekker maaltje het hof. Accepteert het vrouwtje de vis, dan volgt de paring. Het vrouwtje maakt zich plat en laat het mannetje op haar rug landen. Binnen een halve minuut is de 'daad' voltooid en vliegt het mannetje weg.

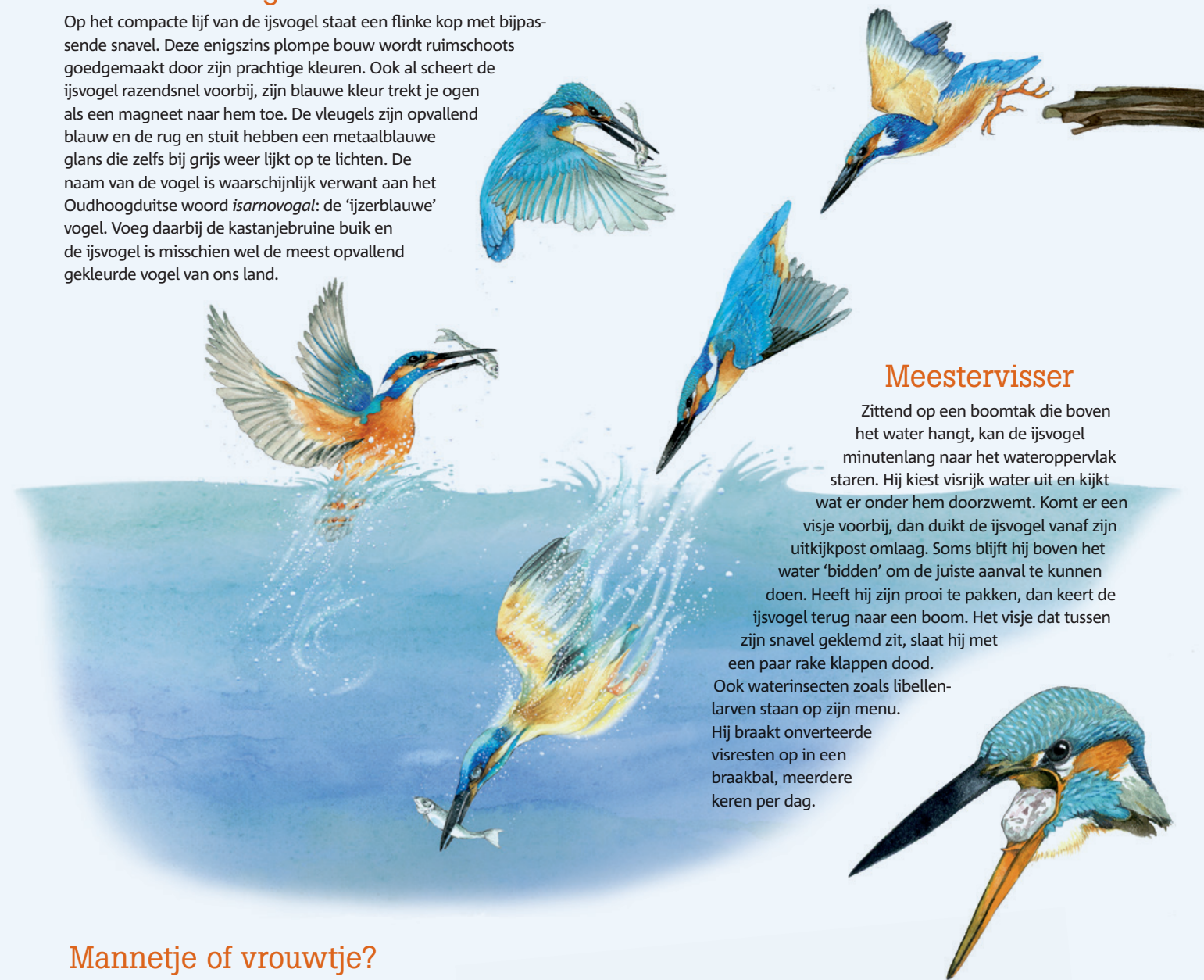
Met zijn naam zet de ijsvogel je op het verkeerde been. De kobaltblauwe vogel kan niet tegen strenge winters.

De ijsvogel

Blauwe bliksemschicht

Metaalblauwe glans

Op het compacte lijf van de ijsvogel staat een flinke kop met bijpassende snavel. Deze enigszins plumpe bouw wordt ruimschoots goedge maakt door zijn prachtige kleuren. Ook al scheert de ijsvogel razendsnel voorbij, zijn blauwe kleur trekt je ogen als een magneet naar hem toe. De vleugels zijn opvallend blauw en de rug en stuit hebben een metaalblauwe glans die zelfs bij grijs weer lijkt op te lichten. De naam van de vogel is waarschijnlijk verwant aan het Oudhoogduitse woord *isarnovogal*: de 'ijzerblauwe' vogel. Voeg daarbij de kastanjebruine buik en de ijsvogel is misschien wel de meest opvallend gekleurde vogel van ons land.

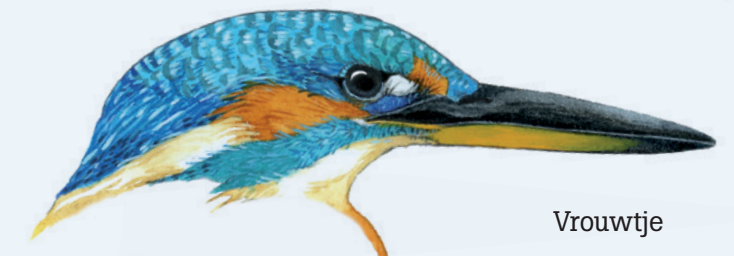


Meestervisser

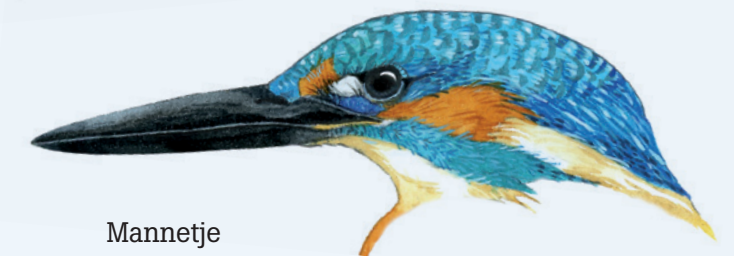
Zittend op een boomtak die boven het water hangt, kan de ijsvogel minutenlang naar het wateroppervlak staren. Hij kiest visrijk water uit en kijkt wat er onder hem doorzwemt. Komt er een visje voorbij, dan duikt de ijsvogel vanaf zijn uitkijkpost omlaag. Soms blijft hij boven het water 'bidden' om de juiste aanval te kunnen doen. Heeft hij zijn prooi te pakken, dan keert de ijsvogel terug naar een boom. Het visje dat tussen zijn snavel geklemd zit, slaat hij met een paar rake klappen dood. Ook waterinsecten zoals libellenlarven staan op zijn menu. Hij braakt onverteerde visresten op in een braakbal, meerdere keren per dag.

Mannetje of vrouwtje?

Zowel het mannetje als het vrouwtje maakt een hoog, ijel geluid. Ze vliegen vaak luid roepend over het water. Voor het verschil tussen beide geslachten moet je goed kijken. Bij het vrouwtje is de ondersnavel geheel of deels oranje-rood gekleurd, de ondersnavel van het mannetje is helemaal zwart. In de kindzorg gaan mannetje en vrouwtje gelijk op. Ze wisselen elkaar af met het uitbroeden van de eieren. Zodra de kuikens uit het ei zijn gaan vader en moeder er om de beurt op uit om visjes en ander voer voor het kroost te halen. Nestelen doen ijsvogels in tunnels die ze in steile oevers graven. Ook een grote wortelkruit van een omgewaaide boom gebruiken ze hiervoor, of kunstmatige ijsvogeltunnels die mensen op geschikte plaatsen graven. Van oudsher zijn populaire broedplaatsen de beken van Limburg, de Achterhoek en oostelijk Noord-Brabant. Tegenwoordig kunnen we ijsvogels in alle provincies tegenkomen.



Vrouwtje



Mannetje



Streng winter

In de koude maanden zoekt de ijsvogel het liefst plekken op met stromend water, want dat heeft minder kans op bevroering. Dat kunnen meren of plassen zijn, rivieren en vennen, maar ook moerassige streken. In strenge winters zit de vis voor de ijsvogel achter slot en grendel: door het ijs kan hij er niet bij. Om toch goede visplekken te vinden, vergroot hij dan zijn territorium naar waar het water open blijft. Echt wegtrekken doet hij niet, de vogel blijft het hele jaar in ons land. Bij aanhoudende kou gaan veel ijsvogels dood.

Hoewel ijsvogels bij uitzondering wel vijftien jaar kunnen worden, ligt de gemiddelde leeftijd op twee jaar. Sinds 2008 bedraagt het aantal ijsvogels in sommige jaren maximaal zo'n duizend broedpaartjes. Verbeterde broedomstandigheden zoals de terugkeer van natuurlijke beekoevers en speciale broedwanden, aangelegd door vrijwilligers, spelen de vogels in de kaart. Net als een serie van opeenvolgende zachte winters. Gelukkig zijn ijsvogels behoorlijk veerkrachtig als Koning Winter toch toeslaat. In het broedseizoen maken ze meerdere legfels achter elkaar. Met een goed broedsucces slaat de teller na verlies alweer snel positief uit.

Weetjes

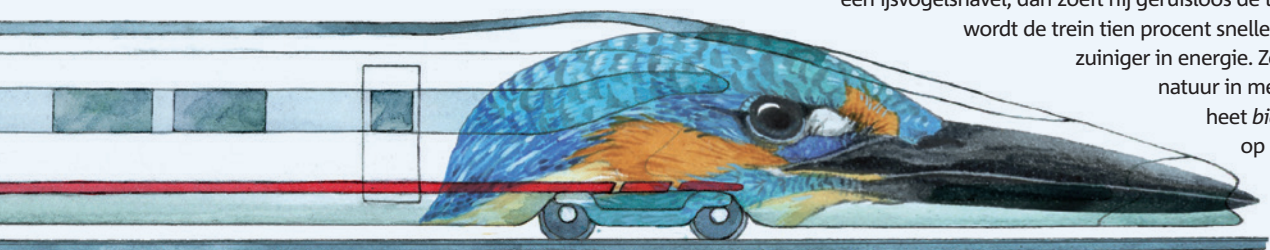
1. Verspreiding: **heel Nederland**, het minst in het noorden en in Zeeland
2. Spanwijdte: **ca. 25 cm**
3. Afmeting van snavelpunt tot staarteinde: **ca. 17 cm**
4. Gewicht: **ca. 40 gram**
5. Broedduur: **18 - 21 dagen**
6. Omvang legsel: **6 tot 7 eieren per keer**
7. Voedsel: **kleine visjes zoals stekelbaars, en waterinsecten**
8. Op **www.beleefdelente.nl** tref je prachtige filmbeelden van een ijsvogelfamilie



Snavel wordt trein

Ijsvogels kunnen iets heel bijzonders: tijdens hun duikvlucht in het water spat er nauwelijks een druppeltje water op. Zo kunnen ze hun prooi overvallen. Natuurkundig gezien is de duiktechniek van de ijsvogel een wonder, want normaal gesproken zie je een plons. Dank

zij de gestroomlijnde ijsvogelsnavel verloopt de overgang van lucht naar water met minimale weerstand. Deze truc van Moeder Natuur bracht Japanse ontwerpers van hogesnelheidstreinen op een idee. Als zo'n snelle trein uit een tunnel komt, hoor je een knal. Die wordt veroorzaakt door de drukgolven die zich opstapelen als de trein een ronde voorkant heeft. Geef je de trein een puntneus in de vorm van een ijsvogelsnavel, dan zoeft hij geruisloos de tunnel uit. Bovendien wordt de trein tien procent sneller en vijftien procent zuiniger in energie. Zo'n imitatie van de natuur in menselijke toepassingen heet *biomimicry*: de ijsvogel op de tekentafel!



TEKST: MANON LATERVERVEER-DE BEER ILLUSTRATIE: ANNEMIKE BUNIES



Vind de winter

In de winter tonen bomen hun kunstige contouren, en landschappen hun stemmige schoonheid. Jas aan, sjaal om en eropuit.

Jaar in & jaar uit

- Tijdens een stevige wandeling door De Groote Peel kun je op je gemak het oude jaar uitlopen. In de rust van de winter kijk je terug op wat geweest is en vooruit naar wat komen gaat. Intussen vertelt de gids je meer over de winterslaap van de Brabantse veennatuur. Met aan het eind soep met knakworst. **Zo. 31 dec. (11.00-14.30 uur), online te boeken.**
- Met frisse moed het nieuwe jaar in? Doe dan mee aan een struintocht door het Drents-Friese Wold. Ook al lijkt de natuur in ruste, tijdens de wandeling ontdek je dat er achter de schermen van alles in de startblokken staat voor een uitbundig voorjaar. **Zo. 7 jan. (14.00-16.00 uur), online te boeken.**

Lekker op eigen houtje door de vrieskou banjeren ... Kies je route op www.staatsbosbeheer.nl/wandelen

Mind your step

De natuur is in ruststand: een mooi moment om zelf ook even pas op de plaats te maken. Dat kan tijdens een mindfulnesswandeling met wandelcoach Agnes Jaspers. Samen ga je het goudgele rietland van de Weerribben in. Je leert om je zintuigen optimaal te gebruiken, 'uit je hoofd' te komen en je aandacht te richten op het hier en nu. Ook handig: de oefeningen die je krijgt, kun je thuis weer gebruiken.

Vrij. 23 febr. (10.30-12.00 uur) & za. 3 mrt (13.30-15.00 uur). Boeken via het Buitencentrum, tel. (0561) 477 272.

Hond & slee

Weinig kans dat er begin maart sneeuw ligt, maar ook zonder dat weten sledehonden van wanten. Op 3 en 4 maart laten deze energieke dieren zien hoe rap ze een kar of step door het Kuinderbos kunnen trekken, tijdens een wedstrijd van de Dutch Allround Sleddog Sports Club (DASSC). Het afwisselende parcours start bij natuurkampeerterrein De Veenkuil. Kijkers – eigen hond aangelijnd – zijn van harte welkom.

www.staatsbosbeheer.nl/kuinderbos

Wandel mee door de nacht en geniet van de sterrenhemel boven dark sky park het Lauwersmeer

Diverse data, online te boeken

Vers hout

De natuur is niet alleen mooi, je kunt er ook veel moois van máken. Tijdens een workshop van VersHout trek je 's ochtends met de boswachter door de natuur van de Achterhoek, op zoek naar een goed stuk hout. Na een lekkere lunch leer je 's middags de kneepjes van het houtbewerken en maak je een eigen lepel. Klinkt eenvoudig? Dat had je gedacht! Meer Info en data vind je op www.staatsbosbeheer.nl/workshopvershout.

Voor meer informatie en het boeken van activiteiten: www.staatsbosbeheer.nl/activiteiten